[2019] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 357

ਮੁਰੂਗਨ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਕੇਸਾਵਾ ਗੌਂਡਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

[2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1782]

25 ਫਰਵਰੀ 2019

[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਮ. ਜੋਸਫ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1963- ਅਨੁਛੇਦ 60 ਅਤੇ 65- ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਇਕ PG ਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ, ਕੇ ਅਤੇ ਬੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਸਨ- PG ਨੇ 1971 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਕੇ ਅਤੇ ਬੀ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਿਆਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦਾ ਵਿਆਜ ਦਿੱਤਾ - PG (ਮੌਤ - ਬੀ) ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੀ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ- 1981-82 ਵਿਚ 1983 ਵਿੱਚ, ਉਸਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ ਪੀ ਦੀ 11.02.1986 ਨੂੰ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। 'ਬੀ' ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੇ 1986 ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ (ਕੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ) ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰਡ ਰਿਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ- ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੇ 1992 ਵਿੱਚ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੀ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ ਪੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਨ। ਪੀ', ਭਾਵ 11.02.1986 ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ - ਬਚਾਓ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ - ਇਜਾਜ਼ਤ- ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ - ਖਾਰਜ- ਹੋਲਡ: ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦਾ ਭਾਗ ਚੌਥਾ, "ਫਰਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਯੰਤਰਾਂ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ

ਹੈ, - ਵਿੱਚ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਾਰਡ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਅਨੁਛੇਦ 60 (ਬੀ) (ii) ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਾਰਡ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਮੌਜੂਦਾ ਇੱਕ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪੀ ਦੀ ਮੌਤ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਵਾਰਡ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਾਰਡ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ 3 ਸਾਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - 'ਬੀ' ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ ਪੀ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਧਾਰਾ 8 (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਨ, 1956 ਦਾ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਯੋਗ- ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਅਨੁਛੇਦ 65 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੀਮਾ 12 ਸਾਲ ਹੈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੱਖਰੇਪਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ- ਕਾਨੂੰਨ - ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 - ਧਾਰਾ 8 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਟਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ।

357

XXXXXX

ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 - ਧਾਰਾ 8 (3) - ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ - ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਵਾਕਾਂਸ਼ਾਂ - "ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਅਧਿਕਾਰ" ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ- ਧਾਰਤ: ਅਧਿਕਾਰ 1882 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ 1882 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਐਕਟ, 1882- ਧਾਰਾਵਾਂ 19, 21.

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ,

ਕਿਹਾ ਕਿ : 1.1 ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1963 ਦਾ ਭਾਗ IV ਜੋ "ਫਰਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਯੰਤਰਾਂ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਅਨੁਛੇਦ 59 ਅਤੇ 60 ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਨੁਛੇਦ 65 ਭਾਗ 5 (ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 60 (ਬੀ) (2) ਉਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਾਰਡ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 11.02.1986 ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 16.07.1978 ਸੀ, ਵਾਰਡ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਾਰਡ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ 03 ਸਾਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 7, 8 ਅਤੇ 9] [366-G; 367- D; 360- A- B]

1.2 ਅਨੁਛੇਦ 65 ਅਧੀਨ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਉਦੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਆਜ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ

ਵੀ ਦੱਸਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਯੋਗ ਹੋਣ ਅਤੇ ਰੱਦ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਨੁਛੇਦ 65 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 11] [369-ਡੀ, ਈ]

XXXXXX

ਮੁਰੂਗਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਸਵਾ ਗੌਂਡਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ 359

1. 3 ਵਰਤਮਾਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ B ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ P ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਗਾਰਡੀਅਨਸ਼ਿਪ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 8 (1) ਅਤੇ 8 (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਲਹਿਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। [ਪਾਰਸ 13, ਬੀ 14, 20] [370- F; 372- A; 375-G- H]

1.4 24.03.1986 ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਨੂੰ ਅਨੁਬੰਧ ਪੀ-1 ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਹਾਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਤਰਫੋਂ B ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਨਾਬਾਲਗ ਵੱਲੋਂ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਰਿਹਾਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 8

(3), 1956 ਐਕਟ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਧਾਰਾ 8 (3) ਦੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਬਦ "ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਵੇਚੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 21, 24] 376-ਏ-ਸੀ; 376- F- G]

1.5 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 8 (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਯੋਗ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਮੰਨ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਚਾਰਜ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1963 ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਹੈ। ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1963 ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਜੋ ਫਰਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਉਸ ਵਾਰਡ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਬੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਾਰਡ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 28, 29]0 [378- ਈ-ਐਚ; 379- ਏ]

XXXXXX

1.6 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ "ਅਸਲ ਸਰਪ੍ਰਸਤ" 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸਲ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਬਾਦਲਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰੇ। ਇੱਕ ਵਿਅਰਥ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 31] [379-G]

1.7 ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਵੱਲੋਂ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਯੋਗ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਉੱਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਰਾਹੀਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ

ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। (ਪਾਰਸ 34, 35] [382- ਬੀ, ਸੀ]

ਮਧੂਕਰ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਬਨਾਮ ਮਾਧਵ ਅਤੇ ਹੋਰ (1999) **9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 446**; ਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ (2016) **6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 725 : [2016] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 948**; ਨੰਗਲੀ ਅੰਮਾ ਭਵਾਨੀ ਅੰਮਾ ਬਨਾਮ ਗੋਪਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨਾਇਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (2004) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 785; ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੂਬੇ ਬਨਾਮ ਹਰੀ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ (1973) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 535: [1974] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 339 - ਭਰੋਸੇਯੋਗ।

ਧੁਰੰਧਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 534: [2001] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1129; ਵਿਸ਼ਵੰਭਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਣ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਹੋਰ (2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 163; ਮਾਧੇਗੌੜਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਬਨਾਮ ਅੰਕੇਗੌੜਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (2002) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 178: [2001] 5 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 290; ਅਮਿਰਥਮ ਕੁਡੁੰਬਾ ਬਨਾਮ ਸਰਨਾਮ ਕੁਡੁੰਬਨ (1991) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 20: [1991] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 389; ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਮਾਧੇਗੌੜਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਬਨਾਮ ਅੰਕੇਗੌੜਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਅਤੇ ਹੋਰ (2002) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 178: [2001] 5 ਬੇਨਤੀ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 290; ਅੰਨਾਮਲਾਈ ਪਿਲਾਈ ਬਨਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (1993) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 402: [1993] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 397 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

XXXXXX

ਮੁਰੂਗਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਸਵਾ ਗੌਂਡਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ 361

ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ		
[1999] 9 SCC 446	ਭਰੋਸਾ ਕਿਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 9
[2016] 2 SCR 948	ਭਰੋਸਾ ਕਿਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 10
[2001] 3 SCR 1129	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 16

(2001) 6 SCC 163	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 17
[2001] 5 Suppl. SCR 290	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 18
(2004) 8 SCC 785	ਭਰੋਸਾ ਕਿਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 19
[1974] 1 SCR 339	ਭਰੋਸਾ ਕਿਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 24
[1991] 2 SCR 389	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 25
[2001] 5 Suppl. SCR 290	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 30
[1993] 2 SCR 397	ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ	ਪੈਰਾ 32

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2019 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1782

2000 ਦੇ S.A. ਨੰਬਰ 644 ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 21.04.2010 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੋਤੀ ਪਰਾਸ਼ਰ, ਐਨ.ਜੇ ਰਾਮਚੰਦਰ, ਆਰ ਚੰਦਰਚੂੜ।

ਉੱਤਰਦਤਾਵਾਂ ਦੇ ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੀ. ਮੋਹਨਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਬੀ ਰਘੂਨਾਥ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਨ.ਸੀ ਕਵਿਤਾ, ਸੀ ਡੀ ਸਿੰਘ, ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ।

XXXXXX

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ :

ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.1. ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਦਰਾਸ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ:-

2.1 ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਇੱਕ ਪੇਠਾ ਗੌਂਡਰ ਦੀ ਹੈ। ਪੇਠਾ ਗੌਂਡਰ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਕੰਨਨ ਅਤੇ ਬਲਰਮਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਸਨ। ਸੇਂਗਨੀ ਅੰਮਲ ਪੇਠਾ ਗੌਂਡਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀ। 17.05.1971 ਨੂੰ ਪੇਠਾ ਗੌਂਡਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਕੰਨਨ ਅਤੇ ਬਲਰਮਨ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਵਿਆਜ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਵਸੀਅਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੈਣਾ ਸੀ। ਅੱਗੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਉਸਦੇ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਰਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਪੁਰਸ਼ ਵਾਰਸ ਜਾਇਦਾਦ ਲੈਣਗੇ। 28.11.1971 ਨੂੰ ਪੇਠਾ ਗੌਂਡਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਪਤਨੀ, ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਬਲਰਮਨ ਅਤੇ ਕੰਨਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਧੀਆਂ ਛੱਡ ਗਏ। ਪੇਠਾ ਗੌਂਡਰ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੇਂਗਨੀ ਅੰਮਲ ਦੀ ਮੌਤ 02.02.1982 ਨੂੰ ਹੋਈ। ਬਲਰਮਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁੱਤਰ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਪਲਾਨੀਵੇਲ ਸੀ।

2.2 ਬਲਰਮਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਰਫੋਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ 15.12.1981 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 1 ਤੋਂ 3 ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਬਲਰਮਨ ਨੇ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 6 ਅਤੇ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 7 ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ 30.03.1981 ਅਤੇ 31.03.1981 ਦੇ ਦੋ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲੇ ਬਚਾਓਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਬਲਰਮਨ ਨੇ 29.03.1982 ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੇ ਬਚਾਓਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਆਈਟਮ ਨੰਬਰ 6 ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। 1983 ਵਿੱਚ ਬਲਰਮਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 02.12.1984 ਨੂੰ ਕੰਨਨ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਬਲਰਮਨ ਦੀ ਪਤਨੀ ਲਕਸ਼ਮੀ ਸੀ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕੰਨਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਬਾਲਾਰਮਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਪਲਾਨੀਵੇਲ ਦੀ 11.02.1986 ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੌਰਾਨ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪਲਾਨੀਵੇਲ ਦੀ ਮਾਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਅੰਮਲ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ

24.03.1986 ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਰਿਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 1992 ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰਬਰ 229 ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ:-

"VI. ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ: -

XXXXXX

(ਏ) ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰੋ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

(ਬੀ) ਬਚਾਓ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(ਸੀ) ਬਚਾਓ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਅਤੇ

(ਡੀ) ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਰਾਹਤਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੋ ਜੋ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੀਂ ਸਮਝੇ।

2.3 ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਲਰਮਨ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ ਪਲਾਨੀਵੇਲ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰੱਦ ਸਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਕੰਨਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਬਚਾਓ ਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 17.05.1971 ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਦੀ ਵੈਧਤਾ

ਨੂੰ 1973 ਦੇ ਓ.ਐਸ. ਨੰਬਰ 447 ਵਿੱਚ ਅਧੀਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਕੁਡਲੋਰ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

2.4 ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ। ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਲਰਮਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਰਜ਼ੇ ਅਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਲਈ 15.12.1981 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਬਾਲਗ ਬੇਟੇ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨਾਬਾਲਗ ਪਲਾਨੀਵੇਲ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ। 24.03.1986 ਨੂੰ ਲਕਸ਼ਮੀ ਅੰਮਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀਮਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਈ ਪਲਾਨੀਵੇਲ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 03 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਵ 11.02.1986 ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਰੇਮ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਮੁੱਲ ਲਈ ਸੱਚੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਹਨ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

2.5 ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਸ ਮੁੱਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ। ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 7 ਸੀ "ਕੀ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀਮਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ?". ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 8 ਸੀ "ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿਰਲੇਖ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ?"। ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 9 ਸੀ "ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ?"। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 7 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀਮਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਰਿਵਰਸਨਰ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 65 ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਨੁਛੇਦ 65 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ 12 ਸਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। 17.05.1971 ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਵਸੀਅਤ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਲਰਾਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਯੋਗ ਹਨ। ਰਿਹਾਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਕਸ਼ਮੀ ਅੰਮਲ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 24.03.1986 ਦੇ ਰਿਹਾਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਅਤੇ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਵਸੂਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਮਿਤੀ 13.08.1997 ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਰਾਹੀਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।

XXXXXX

2.6 ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ 31.08.1999 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਪਲਾਨੀਵੇਲ ਦੀ ਮੌਤ 11.02.1986 ਨੂੰ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ 03 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। 1992 ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 21.04.2010 ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ:-

(i) ਕੀ ਵਿਦਵਾਨ ਫਸਟ ਅਪੀਲ ਜੱਜ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ 24.03.1986 ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਡੀਡ Ex.A-15, Exs. ਅਧੀਨ ਵਿਕਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਹੈ। A-9=B-9, A-10=B-7, A-11=B-2 ਅਤੇ A-12=B-9, ਜੋ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਮਰਹੂਮ ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀਆਂ ਹਨ?

(ii) ਕੀ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਮਰਹੂਮ ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ ਜਦੋਂ ਉਕਤ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 (2) (ਏ) ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਚ ਗਈ ਸੀ?

XXXXXX

iii) ਕੀ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲ ਜੱਜ ਦਾ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?

2.7 ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਲਰਾਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੀਮਾ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 03 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾਵਾਂ-ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ

ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

3. ਅਪੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਛੇਦ 65 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ, ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇਸਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਲਕਸ਼ਮੀ ਅੰਮਲ ਨੇ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਲਕਸ਼ਮੀ ਅੰਮਲ ਦੁਆਰਾ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨ ਦੇ ਬਲ 'ਤੇ, ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਸੀ, ਅਨੁਛੇਦ 60 ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਜੇ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ.

4. ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਵੀ ਮੋਹਨਾ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 03 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 24.03.1986 ਦੀ ਰਿਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਨੂੰ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਰੱਦ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਫਰਮਾਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸੀਮਾ ਸੀਮਾ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

XXXXX

5. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

6. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਤੋਂ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੁੱਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉੱਠਦੇ ਹਨ:

(i) ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

(ii) ਕੀ ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਸੀ?

(iii) ਕੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲਕਸ਼ਮੀ ਅੰਮਲ ਦੁਆਰਾ 24.03.1986 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਰੀਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ, ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?

<u>ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 1</u>

7. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਨੁਛੇਦ 65 ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਨੁਛੇਦ 60 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦਾ ਭਾਗ ਚੌਥਾ, ਜੋ "ਫਰਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਾਧਨਾਂ" ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 59 ਅਤੇ 60 ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਅਨੁਛੇਦ 60 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:-

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ	ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ	ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਿਆਦ ਚੱਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
60 ਕਿਸੇ ਵਾਰਡ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ-		
(a) ਉਸ ਵਾਰਡ ਦੁਆਰਾ ਜਿਸਨੇ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ		
(b) ਵਾਰਡ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਦੁਆਰਾ	ਤਿੰਨ ਸਾਲ	ਜਦੋਂ ਵਾਰਡ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
(i) ਜਦੋਂ ਵਾਰਡ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।	ਤਿੰਨ ਸਾਲ	ਜਦੋਂ ਵਾਰਡ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।
(ii) ਜਦੋਂ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰਡ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ"	ਤਿੰਨ ਸਾਲ	ਜਦੋਂ ਵਾਰਡ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

ਮੁਰੂਗਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਸਵਾ ਗੌਂਡਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ [ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.]367

8. ਅਨੁਛੇਦ 65 ਭਾਗ 5 (ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਕੱਦਮੇ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

65. ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਆਜ ਲਈ।	ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ	ਜਦੋਂ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ-

ਵਿਆਖਿਆ- ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ- (ਏ) ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਿਸੇ ਬਾਕੀ, ਰਿਵਰਸਨਰ (ਮਕਾਨ ਮਾਲਕ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਜਾਂ ਦੇਵੀਸੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਲਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਬਾਕੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ, ਰਿਵਰਸਨਰ ਜਾਂ ਡਿਵੀਸੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ, ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਅ) ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਜਾਂ ਮੁਸਲਿਮ ਔਰਤ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਲਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਔਰਤ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਸੀ) ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਿਸੇ ਖਰੀਦਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਫਰਮਾਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਕਰੀ 'ਤੇ ਹੈ ਜਦੋਂ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ, ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨਿਰਣਾ-ਕਰਜ਼ਦਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੀ।		ਕਰਤਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

9. ਅਨੁਛੇਦ 60 (ਬੀ) (ii) ਉਸ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਾਰਡ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਲਾਨੀਵੇਲ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 11.02.1986 ਨੂੰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਜਨਮ ਮਿਤੀ 16.07.1978 ਸੀ, ਵਾਰਡ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸੀਮਾ ਵਾਰਡ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ 03 ਸਾਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਅਸਲ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਅਤੇ 65 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ। **ਮਧੂਕਰ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਬਨਾਮ ਮਾਧਵ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, (1999) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 446** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮੇ ਨੇ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ 22.08.1966 ਨੂੰ ਮੇਜਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 07.02.1973 ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਟ੍ਰਾਂਸਫਰਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਅਨੁਛੇਦ 65 ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਿਰਭਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 65 ਜੋ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫ਼ੈਸਲੇ ਦਾ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 4 ਅਤੇ 5 ਢੁਕਵੇਂ ਹਨ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

"4. XXXXXXXXX

ਇਹ ਕਿ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ, ਬਾਬੂਰਾਓ ਮਾਧੋ ਰਾਓ ਪੁਰਾਣਿਕ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਅਸਲ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸੀ, ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਅਯੋਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਉਕਤ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਅਨੁਛੇਦ 65 ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

5. ..... ਭਾਵੇਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਫਰਮਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਏ ਬਿਨਾਂ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮਾੜਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਨੁਛੇਦ 60 ਉਸ ਵਾਰਡ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਵਾਰਡ ਬਾਲਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.....

10. **ਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2016) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 725** ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸੀਮਾ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸੀਮਾ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 25 ਅਤੇ 26 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

XXXXXX

ਮੁਰੂਗਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਸਵਾ ਗੌਂਡਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ [ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.]369

"25. ਅਨੁਛੇਦ 60 ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਨੇੜਿਓਂ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਉਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਸਪੈਕਟ੍ਰਮ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਤਬਾਦਲੇ ਤੋਂ ਬਚ ਕੇ

ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

26. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੋਨਡਮ ਮਾਈਨਰ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ ਕਰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ 'ਤੇ ਮਹਾਦੋਸ਼ ਚਲਾਉਣ ਲਈ, ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।"

11. ਹੁਣ, ਅਨੁਛੇਦ 65 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਭਰਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੀਮਾ ਦੀ ਉਕਤ ਮਿਆਦ ਉਦੋਂ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਆਜ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕੇਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਦੱਸਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਯੋਗ ਹੋਣ ਅਤੇ ਰੱਦ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਨੁਛੇਦ 65 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੁਆਰਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

12. ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਜਾਇਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ

ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕ ਸੰਭਾਵਿਤ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਵਨ ਜਾਇਦਾਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਇੱਕ ਵਸੀਅਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਵਸਥਾ ਭਾਰਤੀ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰ ਐਕਟ, 1925 ਦੀ ਧਾਰਾ 119 ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 119 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

XXXXXX

(119). **ਭੁਗਤਾਨ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਮਿਤੀ**—ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਬੇਨਤੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਕਬਜ਼ੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇੱਛਾ ਦੁਆਰਾ ਉਲਟ ਇਰਾਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਵਸੀਲੇਦਾਰ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਲੇਗੇਟ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਸਤ ਵਸੀਲੇਦਾਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਿਆਖਿਆ:-ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਜਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਜ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੰਡ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਇਕੱਤਰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਤੋਂ ਕਿ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੇਗੀ, ਤਾਂ ਵਿਰਾਸਤ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਦਾਹਰਣ ਨੰ. (iii) ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

(iii) ਇੱਕ ਫੰਡ A ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਭਰ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ B ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਸੀਲੇਦਾਰ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ B ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ B ਵਿੱਚ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ, ਪੇਠਾ ਗਰਾਊਂਡਰ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਲਾਨੀਵੇਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 2

13. ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਲਰਮਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ ਪਲਾਨੀਵੇਲ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਜੋ ਕਿ ਢੁਕਵੀਂ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ-

8. **ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ** (1) ਹਿੰਦੂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਕੋਲ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜੀ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਜੋ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਸੁਰੱਖਿਆ, ਜਾਂ ਲਾਭ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹਨ; ਪਰ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੁਆਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ।

(2) ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, -

XXXXXX

(ਏ) ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਗਿਰਵੀ ਰੱਖਣਾ ਜਾਂ ਚਾਰਜ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ, ਤੋਹਫ਼ੇ, ਵਟਾਂਦਰੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਜਾਂ

(ਬੀ) ਅਜਿਹੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦੇਣਾ।

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਹੈ।

(4) ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨੂੰ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਸਿਵਾਏ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਜਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਲਾਭ ਲਈ।

(5) ਗਾਰਡੀਅਨਜ਼ ਐਂਡ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ, 1890 (1890 ਦਾ 8), ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ-

(ਏ) ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਬੀ) ਅਦਾਲਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 31 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ (2), (3) ਅਤੇ (4) ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਰੱਖੇਗੀ; ਅਤੇ

(ਸੀ) ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਸ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਪੀਲ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨੂੰ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

(6) ਇਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਗਾਰਡੀਅਨਜ਼ ਐਂਡ ਵਾਰਡਜ਼ ਐਕਟ, 1890 (1890 ਦਾ 8) ਦੀ ਧਾਰਾ 4ਏ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰਪ੍ਰਾਪਤ ਅਦਾਲਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਸਥਿਤ ਹੈ।

XXXXXX

14. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 1956 ਦੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 8 (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 8 (1) ਅਤੇ 8 (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ। ਬਲੈਕਜ਼ ਲਾਅ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ, ਦਸਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅਯੋਗ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

"ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਕਲਪ 'ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ (ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ) ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਜਾਇਜ਼

ਕਾਰਜ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

15. ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਬਾਰੇ ਸਾਲਮੰਡ, ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼, ਅਯੋਗ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ :-

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼, ਅਯੋਗ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ: -

"... ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਝੌਤਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਇੱਛਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਸਹਾਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਝੌਤਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਕਲਪ 'ਤੇ ਨਸ਼ਟ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਉਹ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਜਾਂ ਅਚਾਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਮੌਜੂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਸਮਝੌਤਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

16. **ਧੁਰੰਧਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, (2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 534** ਨੇ ਅਯੋਗ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 22 ਵਿੱਚ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ: -

XXXXXX

ਮੁਰੂਗਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਸਵਾ ਗੌਂਡਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ [ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.]373

" 22. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਣਗਿਣਤ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹੇ ਹਨ। "ਅਯੋਗ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਕਈ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ, ਲੈਣ-ਦੇਣ, ਫਰਮਾਨ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਕਿਸਮ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਅਗਲੇ ਦੋਸਤ ਦੁਆਰਾ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਯੋਗ ਕੰਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਅਯੋਗ ਕਾਰਜ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ, ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ ਜੇ ਕੋਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਿਸੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਯੋਗ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸਥਿਤੀ ਅਸਲ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜਾਅਲੀ ਅਤੇ ਜਾਅਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ

ਨੂੰ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਪਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।“

17. **ਵਿਸ਼ਵੰਭਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਣ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਬਨਾਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, (2001) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 163** ਵਿੱਚ, ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣਾ ਅਯੋਗ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਮਾਂ, ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਨੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਬਾਲਗਾਂ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਕਤ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 8 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚੇ ਗਏ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 9 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:-

XXXXXX

"**9.** ..... ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੀ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣਾ ਖਾਲੀ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 8 (2) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਲਕਸ਼ਮੀਬਾਈ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਸਨ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਦਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਅਤੇ ਖਰੀਦਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਵੱਖਰੇਪਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੋਧ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਅਹਿਸਾਸ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਾਲ ਹੋਈਆ। ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 2 ਦਿਗੰਬਰ ਨੇ 5.08.1975 ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ

ਵਿਸ਼ਵੰਭਰ, ਮੁਕੱਦਮਾ 1 ਨੇ 20.07.1978 ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮਾ 30.11.1980 ਨੂੰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਸੰਬਰ 1985 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਵਿੱਚ ਵਾਰਡ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਿਆਦ ਦੀ ਗਣਨਾ ਉਸ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਾਰਡ ਬਾਲਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੀਮਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਤੋਂ ਚੱਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦਿਗੰਬਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਲੰਘ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਿਗੰਬਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਵੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੂਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਸੀਮਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਦਿਗੰਬਰ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਚੁਣੌਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵੰਭਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੀਮਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ (ਦਸੰਬਰ 1985) ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨੁਕਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਮੰਗਣ ਲਈ ਸੀਮਾ ਦੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਬੀਤ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੋਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ।

XXXXXX

18. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ **ਮਾਧੇਗੌੜਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਜ਼ਰੀਏ ਬਨਾਮ ਅੰਕੇਗੌੜਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਬਨਾਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ, (2002) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 178** ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 25 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:

“25..... ਨਾਬਾਲਗ, ਬਾਲਗ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੌਕਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜੇ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਉਸੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਨੇ "ਅਸਲ ਸਰਪ੍ਰਸਤ / ਮੈਨੇਜਰ" ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

19. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ **ਨੰਗਾਲੀ ਅੰਮਾ ਭਵਾਨੀ ਅੰਮਾ ਬਨਾਮ ਗੋਪਾਲਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ ਨਾਇਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2004) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 785** ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 8 (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣਾ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਪੈਰਾ ਨੰਬਰ 8 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ:-

"8. ਵਰਤੀ ਗਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 8 (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸ਼ਬਦਾਂ

ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ....."

20. ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਲਹਿਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਮੁਕੱਦਮਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

XXXXXX

ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 3

21. ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ 24.03.1986 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗਤਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਨੂੰ ਐਨੇਕਚਰ ਪੀ -1 ਵਜੋਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਿਹਾਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਬਲਰਾਮਨ ਦੁਆਰਾ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਰਿਹਾਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਧਾਰਾ 8 (3) ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 8 (3) ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਬਦ "ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਤਰਫੋਂ

ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

22. ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

23. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਦੁਆਰਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

24. ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਜਾਂ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਸਮਝਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਅਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਫ਼ੀ ਚੰਗੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਵੇਚੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਜੋ ਅਯੋਗ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। **ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਦੂਬੇ**

ਬਨਾਮ ਹਰੀ ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ (1973) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 535 ਵਿੱਚ ਅਯੋਗ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ:

XXXXXX

ਮੁਰੂਗਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਸਵਾ ਗੌਂਡਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ [ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ,ਜੇ.]377

" 5..... ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣਾ, ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਾਧੂ ਹੱਦ ਤੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਥਿਤ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦਾਅਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਏਕੀਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹਨ....."

25. **ਅਮਿਰਥਮ ਕੁਡੁੰਬ ਬਨਾਮ ਸਰਨਾਮ ਕੁਡੁੰਬਨ, (1991) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 20** ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 8 (3) ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਹੈ:

"5. ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਇੱਕ ਵੀਰਾਅੰਮਲ ਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੀ ਇੱਕ ਧੀ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਕਲੀਅੰਮਲ ਸੀ। 1948 ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਵੀਰਮਲ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਪਤੀ ਕੰਦਯਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਕਲੀਅੰਮਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੰਦਯਾ ਨੇ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਉਸਦੀ ਧੀ

ਕਾਲੀਅੰਮਲ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਨਾ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਉਸਦੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ। ਆਪਣੀ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੌਰਾਨ, ਕੰਦਯਾ ਨੇ 29 ਅਕਤੂਬਰ, 1959 ਨੂੰ ਜਾਇਦਾਦ ਜੈਨੁਲਾਵੂਦੀਨ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤੀ। 25 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1966 ਨੂੰ, ਜੈਨੁਲਾਵੂਦੀਨ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਕਰਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 26 ਮਈ, 1966 ਨੂੰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਕਾਲੀਅੰਮਲ ਤੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਦਾ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਕੰਦਿਆ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ (1968 ਦਾ O.S. ਨੰਬਰ 491) ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ। "

26. ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਸੀ ਕਿ "ਕੀ ਨਾਬਾਲਗ ਤੋਂ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਨਾਬਾਲਗ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਅਜਿਹੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਹਿੱਤ-ਇਨ-ਵਿਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਵ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੈਰਾ 9 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਗੱਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ:

XXXXXX

"9. ਇਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਪਟਾਰਾ ਅਯੋਗ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਾਬਾਲਗ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਨਾਬਾਲਗ, ਜਾਂ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ, ਜਾਂ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਉਸਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ-ਇਨ-ਹਿੱਤ-ਇਨ-ਹਿੱਤ, ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੱਕ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ।

27. **ਵਿਸ਼ੰਭਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਬਨਾਮ ਲਕਸ਼ਮੀਨਾਰਾਇਣ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਜ਼ਰੀਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰਾਂ** (ਸੁਪਰਾ) ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਕਰੀ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

28. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਧਾਰਾ 8 (3) ਅਧੀਨ ਅਯੋਗ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਨਾਬਾਲਗ ਨੂੰ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਚਾਰਜ ਜਾਂ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ

ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

29. ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1963 ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1963 ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਜੋ ਫਰਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲਿਮਿਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਕਿਸੇ ਵਾਰਡ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਸੀਮਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੀਮੀਟੇਸ਼ਨ ਐਕਟ ਦੀ ਅਨੁਛੇਦ 60 ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੀਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਾਰਡ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

ਮੁਰੂਗਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਸਵਾ ਗੌਂਡਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ[ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.]379

30. ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ **ਮਾਧੇਗੌੜਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਬਨਾਮ ਅੰਕੇਗੌੜਾ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (2002) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 178** ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭੈਣ ਨੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਰਜਿਸਟਰਡ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਚੱਲ ਜਾਇਦਾਦ ਵੇਚੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ:

“25.....ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਭੈਣ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੈਡਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ "ਸਰਪ੍ਰਸਤ" ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ "ਅਸਲ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ "ਅਸਲ ਮੈਨੇਜਰ" ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤਬਾਦਲੇ ਲਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਸਲ ਸਰਪ੍ਰਸਤ/ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਬਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਬਾਦਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋੜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਢੁਕਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗਤਾ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾਬਾਲਗ, ਬਾਲਗ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਮੌਕਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਉਸੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾਬਾਲਗ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਰਪ੍ਰਸਤ/ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

31. ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 11 ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਗ ਦੇ ਅਸਲ ਸਰਪ੍ਰਸਤ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਲ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਬਾਦਲਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨਾਬਾਲਗ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰੇ। ਇੱਕ ਵਿਅਰਥ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 8 (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਬਾਦਲੇ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

XXXXXX

32. ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲਾ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ **ਜੀ ਅੰਨਾਮਲਾਈ ਪਿਲਾਈ ਬਨਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1993) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 402.** ਉਕਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉੱਠੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 1 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

1. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਸੰਖੇਪ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 (ਐਕਟ) ਦੀ ਧਾਰਾ 8 (3) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਯੋਗ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟਾਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਦ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

33. ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜਨਾਰਥਨਨ ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ, ਪੁਰਸ਼ੋਤਮਨ ਨੇ 12.12.1971 ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰਡ ਲੀਜ਼ ਡੀਡ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਮਾਲਕ ਨਾਬਾਲਗ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਰਾਏਦਾਰ ਵਜੋਂ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਣ ਲਈ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਾਰਥਨਨ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਨਾਰਥਨਨ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਮਾਲਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਲੈਣਾ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਲੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੈਰਾ 5 ਅਤੇ 6 ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"5. ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੁਣੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ, ਵਿਦਵਾਨ ਇੱਕਲੇ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਪੀਲ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਅੰਨਾਮਲਾਈ ਪਿਲਾਈ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਰਕ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ:

ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਐਕਟ, 1956 ਦੀ ਧਾਰਾ 8 ਦੀ ਧਾਰਾ (3) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੀਜ਼ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸੀ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਸਰਦਾਇਕਤਾ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਰੱਦ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਬਾਰੇ, ਅਸੀਂ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਬਾਰੇ ਸਾਲਮੰਡ, ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੰਨਾ 341 ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉਦਾਹਰਣ ਮਿਲਦੇ ਹਾਂ:

XXXXXX

ਮੁਰੂਗਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਕੇਸਵਾ ਗੌਂਡਰ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ [ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ, ਜੇ.]381

“.....ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮਝੌਤੇ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਇੱਛਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੇਸਹਾਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਮਝੌਤਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਦਾ ਸੰਚਾਲਨ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਕਲਪ 'ਤੇ ਨਸ਼ਟ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ

'ਤੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ। ਉਹ ਕਲਪਨਾਤਮਕ ਜਾਂ ਅਚਾਨਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਕਦੇ ਮੌਜੂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਅਯੋਗ ਸਮਝੌਤਾ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਅੰਤਰ *ਸਤਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਹਰਨਾਰਾਇਣ ਦਾਸ ਕੇਸ* ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ *S.N.R. ਸੁੰਦਰਾ ਰਾਓ ਅਤੇ ਸੰਨਜ਼, ਮਦੁਰਈ ਬਨਾਮ CIT ਵਿੱਚ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ* ਵੀ ਨਿਆਂਇਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਕਤ ਪ੍ਰਿਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ।

ਇਸ ਲਈ, ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਚੌਥਾ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲੀਜ਼ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਦ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ।

6. ਅਸੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੇ ਤਰਕ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

34. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਰੀ ਨੂੰ ਰਿਲੀਜ਼ ਦਸਤਾਵੇਜ ਦੁਆਰਾ ਟਾਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰੱਦ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। **ਜੀ ਅੰਨਾਮਲਾਈ ਪਿਲਾਈ ਬਨਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਸੁਪਰਾ)** ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨਾਲ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਯੋਗ ਵਿਕਰੀ ਡੀਡ(ਦਸਤਾਵੇਜ਼) ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਉੱਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

35. ਇਸ ਲਈ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਾਬਾਲਗ ਰਾਹੀਂ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਾਬਾਲਗ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ ਤਾਂ ਜੋ ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਕਰੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਬਲਰਮਨ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਕਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਟਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁੱਦਾ ਨੰਬਰ 3 ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

36. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।



Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi